

Festivaaliopas

”Elokuva on valmis, mitäs nyt?”

Mikko Helmanen

Opinnäytetyö
Tammikuu 2012
Viestinnän koulutusohjelma
Mediatuottaminen
Tampereen ammattikorkeakoulu

OPINNÄYTTEEN TIIVISTELMÄ

Mikko Helmanen

Festivaaliopas – ”elokuva on valmis, mitäs nyt?”

Huhtikuu 2012

37 sivua

Tampereen ammattikorkeakoulu

Viestinnän koulutusohjelma

Mediatuottaminen

Lopputyön muoto: projekti

Lopputyön ohjaaja: Kai Salonen

Avainsanat: lyhytelokuvafestivaalit, tuottaminen

Elokuhafestivaaleille lähettäminen koulun opiskelijoille on iso ja hämmentävä työ. Allekirjoittaneella on tästä kokemuksia neljän vuoden ajalta.

Tässä opinnäytetyössä paitsi esitellään koko prosessi alusta loppuun asti, mutta myös pohditaan minkälaisia ongelmia prosessissa on.

Aihetta lähestyn tekijähaastattelujen, lähdekirjallisuuden ja henkilökoh-
taisen kokemuksen pohjalta. Opinnäytetyön projektiosina toimii lyhy-
telokuvat ”Helvetin hyvää työtä” (2009), ”Muutos meitä johtaa” (2011)
sekä ”Tunneli” (2012).

THESIS SUMMARY

Mikko Helmanen

Festival guide – “movie is ready, what now?”

April 2012

37 pages

TAMK University of Applied Sciences

Media Programme

Media Production

Type of Final Project: Project

Thesis Supervisor: Kai Salonen

Keywords: short film festival, producing

Sending short films to film festivals is a large and confusing workload to students of our school. I have done this for four years.

This thesis work wishes not only to present the process from beginning to end, but also discusses the problems involving it.

The subject is approached through interviews, literature and personal experience. The project parts of this thesis are the short films “Whistle While You Work” (Helvetin hyvää työtä, 2009), “Change of State” (Muutos meitä johtaa, 2011) and “The Tunnel” (Tunneli, 2012).

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	Elokuvan valmistelu festivaaleille.....	8
	2.1.1 Sääntöjen tarkistaminen	10
	2.1.2 Festivaalisivustot.....	11
	2.1.3 Festivaalien arvottaminen	13
3	Kolme eri elokuvaa festivaaleilla	15
	3.1 ”Helvetin hyvää työtä”.....	15
	3.1.1 ”Helvetin hyvää työtä”- elokuvan festivaalielämä.....	17
	3.2 ”Muutos meitä johtaa”	22
	3.2.1 ”Muutos meitä johtaa”- elokuvan festivaalielämä	22
	3.3 ”Tunneli”.....	25
4	Osallistuminen festivaaleille	27
	4.1.1 Kokemuksia festivaalivierailuista	29
5	Neuvoja festivaaleilta	32
6	YHTEENVETO	34
	LÄHTEET	35
	LIITTEET	37
	Liite 1. Press kitin pohja.....	37
	Liite 2. Kyselylomake festivaalien ohjelmavalitsijoille	39

ERITYISSANASTO tai LYHENTEET JA TERMIT (valitse jompikumpi)

TTVO	Tampereen ammattikorkeakoulu, taiteen ja viestinnän koulutusohjelma
HHT	Lyhytelokuva "Helvetin hyvää työtä"
MMJ	Lyhytelokuva "Muutos meitä johtaa"
SFD	Short Film Depot
FFP	Film Festival Platform
Film card	Elokuvan tiedot, jotka festivaali vaatii festivaaleille
Teosto	Suomalaisten säveltäjien ja musiikintekijöiden edunvalvontajärjestö
Press kit	Elokuvan tietopankki, jossa on kaikki tarvittavat tiedot ko. elokuvasta
Akkreditointi	Festivaaleilta haettava passi, jolla pääsee osallistumaan festivaalitapahtumiin ilmaiseksi

1 JOHDANTO

Usein, kun elokuvan jälkityöt ovat tehty, ajatellaan ’elokuva on valmis, mitäs nyt?’.

Elokuvan elämä oikeastaan alkaa vasta tässä vaiheessa, ja silloin pitää olla tarkka suunnitelma elokuvan festivaalikierrroksesta.

Opinnäytetyöni käsittelee lyhytelokuvafestivaaleja, ja minkälainen prosessi lyhytelokuvan lähettäminen festivaaleille on alusta loppuun asti. Pohdin opinnäytetyössäni prosessia opiskelijatuottajan näkökulmasta, ja kyseessä onkin festivaaliopas, jota lukemalla tuottajaopiskelijat – ja miksei muutkin opiskelijat – voivat oppia, ja saada hyviä vinkkejä festivaaleille lähettämisestä.

Käytän opinnäytetyössäni esimerkkeinä ohjaajakaksikko Ville Hakosen ja Jussi Sandhun yhteisohjauksia ”Helvetin hyvää työtä” (2009) ja ”Muutos meitä johtaa” (2011), jotka olen molemmat tuottanut. Käsittelen enimmäkseen fiktioita, mutta sivuan myös lyhyitä dokumenttielokuvia, jossa esimerkkinä käytän tuottamaani ja Sakari Suurosen ohjaamaa lyhytdokumenttielokuvaa ”Tunneli” (2012). Nämä mediateot ovat osa opinnäytetyötäni. Tutkimusmetodina olen hyödyntänyt myös kirjallisuutta, haastatteluja ja henkilökohtaisia kokemuksia.

Tutkimustyössäni käytän kvalitatiivista lomakehaastattelututkimusta. Pyysin Tampere Film Festivalin festivaalijohtajaa Jukka-Pekka Laaksoa, Reikäreunan ohjelmatuottajaa Jani Ilomäkeä, Arktisen Upeeta- festivaalin toiminnanjohtajaa Petteri Kalliomäkeä sekä Badalona Filmets Curtsin festivaalijohtajaa Agusti Argelichia vastamaan kyselylomakkeeseen (liite 2). Vastausten pohjalta mm. analysoin eri festivaalien eroja valintaprosessissa sekä mikä on tärkeintä eri festivaaleille. Koin tärkeäksi, että valitsen vastaajiksi sellaisien festivaalien edustajia, joilla olen henkilökohtaisesti vierailut. Tästä syystä valitsin Alasuutarin tutkimustavan (1993, 21), jossa on tärkeitä luova, johdonmukainen päättely ja perusteleminen.

”Nämä ovat yleisimpiä virheitä, jotka melkein varmistaa, että elokuvaasi ei hyväksytä festivaaleille: mitätön tarina, latteä dialogi, huono ääni, liian pitkä kesto, festivaaleille sopimaton tyyli ja huono näyttelemisen.”

(Holland 2009, 4)

Tämä opas on niille, jotka ovat päässeet yli näistä yleisistä virheistä. Annan vinkkejä opiskelijoille, joiden elokuva valitaan festivaaleille, ja niille, jotka haluavat vierailla niillä. Käytän lähteenä omia kokemuksiani, sekä kokeneiden festivaalikävijöiden Ville Hakosen ja Jussi Sandhun kokemuksia. Hakosen ja Sandhun haastattelututkimus on teemahaastattelu, joka käsittelee osallistumista lyhytelokuvafestivaaleille. Teemahaastattelun valitsin siksi, että koin tärkeäksi, että haastateltavat tuottavat vastaukset omin sanoin, eikä jäsentämistäni vastausvaihtoehtoista (Alasuutari, 1993, 73.)

Pyrkimykseni on koota kokonaisvaltainen paketti, jonka avulla kokemattomat ja kokeneet festivaalilähettäjät voivat saada apua tässä monimutkaisessa prosessissa. Käytän tekstissä omia kokemuksiani festivaalilähetyksistä, haastatteluista ja keskusteluista.

2 Elokuvan valmistelu festivaaleille

Ensimmäinen asia, mikä pitää tehdä, kun aikoo lähettää lyhytelokuvaa festivaaleille, on varmistaa, että kaikki sopimukset ovat kunnossa. Jos sopimuksia ei ole tehty, allekirjoitettu, taikka toimitettu koulumme edustajalle, niin elokuvaa ei voida näyttää festivaaleilla. Koulun omien sopimuksien lisäksi kannattaa muistaa mahdolliset Teostoon palautettavat sopimukset. Niitä on yleensä koulussa tehtävissä projekteissa kolme kappaletta:

”Ilmoituksia Teostoon tarvitaan kaikkiaan kolme: musiikin tekijöiltä itsehallinnointi-ilmoitus ja teosilmoitus, elokuvan tuottajalta tallennuslupahakemus.

Tallennuslupahakemus täytyy lähettää Teostoon ennen kuin elokuva esitetään festivaaleilla tai TV:ssä. Se tehdään vain kerran. Teosto saa tiedot elokuvan esittämisestä festivaalijärjestäjiltä ja TV-kanavilta.

Teosilmoitus kannattaa tehdä mahdollisimman pian, jotta se ei unohdu ja tekijät saavat esityskorvaukset. Jos mukana on ei-Teostoon kuuluvia tekijöitä, ilmoitukseen merkitään heidän koko nimensä ja syntymäaika (päivä-kuukausi-vuosi). Nimi pitää olla oikea ristimänimi, ei taiteilijanimeä, ja kaikki etunimet. Tämä siksi, että vältetään sekaannus, jos Teostoon kuuluu samanniminen henkilö.”

(Ulla Saari, Teosto, 28.7.2009)

Teosto-ilmoituksista huolehtii yleensä tuottaja, ja onkin tärkeää hoitaa nämä asiat kuntoon, ettei tuotantoyhtiölle, tässä tapauksessa koululle, tule isoa laskua huolimattomuuden takia.

Kun sopimusasiat ovat kunnossa, niin on syytä alkaa keräämään press kittiä. Press kitin kootaan kaikki mahdollinen tieto elokuvasta. Kun kasaat tiedot press kitin pohjaan (Liite 1) huolella, niin ei tarvitse kysellä elokuvan tietoja myöhemmin, kun asiat ovat mahdollisesti jo unohtuneet.

Original title: Muutos meitä johtaa
English title: Change of State
French title:
Russian title: Бетер перемеш
Swedish title: Förändringen styr oss
Country of origin: Finland
Director: Jussi Sandhu & Ville Hakonen
Production company/organization: Tampere University of Applied Sciences
Producer: Mikko Helmanen
Cast: Mika Honkanen, Reidar Palmgren, Jari Ahola, Nicke Lignell, Minna Rajamäki, Marko Keskitalo, Harri Ahola, Markus Myllyniemi, Ari Myllyselkä, Panu Raipia, Harri Rantanen, Auvo Vihro, Johanna Tolvanen, Kristiina Hakovirta, Antti Seppä
Year of completion: 2011
Language of film: Finnish
First public screening: 11.5.2011
First public screening in Europe: 11.5.2011
Participation at other festivals (year and awards):
Running time: 12'25"
Exhibition Format: DVD / Bluray / Digibeta / HDCAM / DVCAM
Images per second: 25
Color
Aspect ratio: 2.39:1
Sound: Dolby 5.1 / Stereo
Musiikkia leffassa: 6min 40s
Subtitle: Englanti, Ruotsi, Ranska,

Kuva 1: Ote elokuvan "Muutos meitä johtaa" elokuvan press kitistä

Kuvan 1 listaa on kerätty pitkin MMJ:n festivaalikierrrosta, kun uusia tietoja on pyydetty eri festivaaleilta. Esimerkiksi esityskopion (exhibition format) listauksessa oli ensin vain DVD ja siihen on lisätty sitä mukaan, kun olemme saaneet valmiiksi eri kopioita.

Yleensä elokuvasta vaaditaan lähetettävän festivaaleille lomake, jossa on elokuvan tiedot ja lähettäjän allekirjoitus. Useat festivaalit vaativat DVD-levyn esikatseluun. DVD:n pitää olla itsestään käynnistyvä ja tekstitetty englanniksi. Täten festivaalivalitsijoiden ei tarvitse tehdä turhaa työtä valitessaan tekstityksen. Työryhmä DVD on usein sellainen, jossa on valikot ja muuta ”ylimääräistä”, joten niitä ei pidä lähettää festivaaleille. Painotan sitä, että kaikki elokuvat pitää olla englanniksi tekstitettyjä. Vaikka kyseessä olisi suomalainen festivaali, niin aina voi olla kansainvälisiä vieraita katsomossa. Useampana vuotena olen ihmetellyt sitä Tampere Film Festivalin Kino TAMK-näytöksessä, ettei elokuvia ole tekstitetty englanniksi, vaikkakin kyse on ”vain” TAMKin näytöksestä.

Kun on saanut festivaalilomakkeen täytettyä, ja levyn poltettua, niin elokuva pitää lähettää festivaaleille. Elokuva kannattaa lähettää kuplamuovikirjekuoressa, jottei levy vahingoitu. Useat festivaalit kertovat ohjeissaan, että kirjekuoren oikeaan yläkulmaan pitää kirjoittaa ”No commercial value – for cultural purposes only”. Tämä varmistaa sen, ettei elokuva jää tulliin kiinni. Myös toisenlaisia tekstejä vaaditaan, mutta periaate on kaikilla sama.

2.1.1 Sääntöjen tarkistaminen

Eri festivaaleilla on kaikilla omat sääntönsä. Näiden lukeminen on yleensä todella tuskallista, koska sääntöjä voi olla useampi sivu. Nämä kuitenkin kannattaa käydä läpi, ettei tule yllätyksiä vastaan. Joidenkin festivaalien sääntöjen hyväksyminen voi aiheuttaa sen, että luovuttaa joitakin oikeuksia näyttää elokuva esimerkiksi televisiossa.

“Kilpailusääntöjen tekijänoikeuskohdat saattavat olla hyvin yllättäviä. Olen nähnyt jopa Suomessa festivaalin, jonka säännöissä tekijä luovuttaa kilpaan ilmoittautuessaan elokuvansa vapaat levitys-, myynti- ja edelleenluovutusoikeudet festivaalille.

Tämä on selkeä ryöstö, joka tarkoittaa sitä, että festivaali voisi halutessaan tuottaa kaikista saamistaan elokuvista DVD-levyjä tai myydä ne televisioon tekijän saamatta minkäänlaista korvausta. Laki ei aseta tekijänoikeuksien luovutukselle määrämuotoa ja kähvellys on mahdollinen.”

(Heikki Jokinen, Avek-lehti, 2009/2)

Tällaiset festivaalit, joiden säännöissä on oikeuksien luovutuksia, tulevat onneksi kuitenkin nopeasti ilmi, ja siitä nousee haloo ja festivaali ei tästä syystä ole kovin pitkäikäinen. Kannattaa siis olla tarkkana uusien ja tuntemattomien festivaalien säännöissä.

Joissakin festivaaleissa esityskopio on NTSC-muodossa, jonka tekeminen voi olla työlästä ja kallista. Jos ei tuotantoyhtiö, tässä tapauksessa koulu, suostu kustantamaan kyseistä formaattia, niin kannattaa miettiä tarkkaan onko kannattavaa sijoittaa kyseiseen festivaaliin.

Esikatselukopiota ei yleensä palauteta miltään festivaalilta. DVD-levyihin pitää siis varata paljon rahaa. MMJ:ssä olemme lähettäneet useita kymmeniä levyjä maailmalle. Jotkut vaativat parikin kappaletta niitä, pahimmillaan yhdelle festivaalille on lähetetty neljä kappaletta samaa elokuvaa. On tärkeää tarkistaa levyjen toimivuus ennen kuin lähettää elokuvan festivaaleille.

On enemmän sääntö kuin poikkeus, että esityskopio lähetetään takaisin – jos kyse ei ole DVD:stä. Kannattaa siis pitää listaa siitä, missä mikäkin kopio on aina sillä hetkellä menossa. Festivaalit ovat yleensä suostuvaisia myös lähettämään esityskopion seuraavalle festivaalille, jos festivaalit vaativat saman esitysformaatin.

2.1.2 Festivaalisivustot

Maailmassa on olemassa useita internetsivuja, joihin voi elokuvansa rekisteröidä. Näiden sivujen kautta voi lähettää lyhytelokuvia eri puolille maailman festivaaleja. Olen tärkeimmiksi nähnyt kaksi sivustoa: <http://shortfilmdepot.com> sekä <http://www.filmfestplatform.com/>. Nämä kaksi sivustoa ovat mielestäni tärkeimpiä, koska sivustoilla on laaja valikoima eri lyhytelokuvafestivaaleja ympäri maailmaa. Myöskin sivustojen ilmaisuus, sekä käyttöliittymän helppous ovat yksi tärkeimmistä ominaisuuksista.

Short Film Depot (SFD) on palvelu, johon elokuvantekijät voivat rekisteröidä lyhytelokuvansa ulkomaisiin lyhytelokuvafestivaaleihin - suomalaisia festivaaleja ei ole vielä sivustolla tarjolla. Kun olet rekisteröitynyt ja täyttänyt lyhytelokuvan tiedot film cardiin, niin voit lähettää täyttämäsi tiedot eri festivaaleille. Sinun ei tarvitse siis täyttää vaivalloisia rekisteröintikaavakkeita uudelleen. Tällainen palvelu on tehnyt lähettämisestä helpompaa, ja uskonkin, että lyhytelokuvia lähetetään enemmän festivaaleille näiden palveluiden synnyttyä ja kehittyttyä.

SFD:ssä voit myös seurata lyhytelokuvan tilaa, kun olet rekisteröitynyt festivaaleille. Eri tiloja on 4: 1) "Non finalized", eli et ole täyttänyt kaikkia vaadittavia tietoja festivaalille, jolle olet hakemassa. 2) "Sent", eli olet täyttänyt kaikki vaadittavat tiedot, ja sinun pitää lähettää esikatselukopiosi tavalla tai toisella festivaaleille sekä lomake, jonka saat SFD:sta. 3) "Received", eli festivaali on saanut elokuvasi sekä lomakkeen, ja he käsittelevät hakemuksesi. 4) "Validated", eli festivaali on vahvistanut, että kaikki tarvit-

tavat tiedot ovat saapuneet festivaaleille. 5) ”Selected”, eli elokuva on valittu festivaaleille. (Shortfilmdepot, 2012)

Kun haluat rekisteröityä SFD:hen, niin sinun tarvitsee antaa henkilökohtaisia tietoja sivustolle, näitä tietoja käytetään, jos sinuun tarvitsee olla yhteydessä tavalla tai toisella. Rekisteröitymisen jälkeen voit lisätä elokuvasi SFD:n tietopankkiin. Kun olet kerran rekisteröitynyt sivustolle, niin voit lisätä rajattoman määrän elokuvia ilmaiseksi. Kun lisäät elokuvasi tietopankkiin, niin sinun täytyy antaa paljon tietoja elokuvista. Työ vaikuttaa todella vaivalloiselta, ja sitä se onkin, mutta kun olet kerran täyttänyt kaiken tarvittavan tiedon, niin sinun ei tarvitse lisätä tietoja enää uudelleen. Täyttämisprosessia voit jatkaa myöhemminkin, eli sinun ei tarvitse täyttää kaikkia kerralla. Kun täytät tietoja SFD:n tietopankkiin, niin kannattaa samalla kerätä nämä tiedot luotuun press kittiin, jos et ole vielä niitä kerännyt yhteen paikkaan. Näitä tietoja tulet tarvitsemaan myöhemminkin.

SFD on kehittynyt huimasti vuodesta 2009, kun ensimmäisen kerran rekisteröidyin sivustolle. Nykyään sinne voi myös ladata digitaalisen version elokuvasta, kunhan elokuva on valmistunut vuonna 2010 tai sen jälkeen. Jos festivaali hyväksyy digitaalisen esikatselukopion, niin sinun ei tarvitse lähettää fyysistä kopiota, vain lomake allekirjoituksen kera.

Kun olet rekisteröitynyt, niin sinun ei tarvitse vahtia milloin uusi festivaali avaa ilmoittautumisen, vaan SFD lähettää sinulle automaattisesti muistutuksen siitä, kunhan olet vain valinnut kyseisen ominaisuuden sivustolta. Tämä on todella kätevä ominaisuus, koska kiireessä ei tulisi kuitenkaan vahtittua sivustoa tasaisin väliajoin.

Festivaalilähettämistä kannattaa ajatella jo esituotantovaiheessa, kun aikatauluja aletaan suunnittelemaan. Tällöin voit suunnitella jo etukäteen mitkä festivaalit ovat tähtäimessä ensimmäisenä. Oma festivaalilistausta kannattaa pitää silmällä tasaisin väliajoin, jotta ei jää väliin festivaaleja, joihin on suunnitellut lähettävänsä elokuvan.

Film Festival Platfrom (FFP) on samanlainen sivusto kuin SFD, mutta se keskittyy lähinnä ranskalaisiin lyhytelokuvafestivaaleihin. Suosin SFD- sivustoa, koska se on kansainvälisempi, ja siellä on isompia ja tärkeimpiä festivaaleja kuin FFP:ssä. Mutta jos tavoitteena on lähettää mahdollisimman monelle festivaaleille elokuvaa, niin kannattaa rekisteröityä molempiin ja muihinkin festivaalisivustoille. SFF:ssä voit tarkemmin ra-

joittaa miltä festivaaleilta saat sähköpostihälytyksiä uusista festivaaleista. En ole rajoittanut mitään niistä, koska haluan saada tiedot aina uusista festivaaleista.

Olen suosinut näitä kahta sivustoa, mutta niitä on muitakin olemassa. Tunnetuimmat maksulliset festivaalisivustot ovat <http://reelport.com> sekä <http://withoutabox.com>. Kyseiset sivustot ovat maksullisia, ja koska yleensä elokuvan budjetti on jo kulutettu varsinaisen tuotannon aikana, ei näihin palveluihin ole jäänyt rahaa.

Kun MMJ voitti Blue Sea Film Festival 2011:n opiskelijasarjan pääpalkinnon, sekä Golden Baltic Herring- palkinnon, niin päätimme sijoittaa osan rahasta maksullisiin festivaaleihin. Tämä onkin hyvä tapa osallistua maksullisiin festivaaleihin, jos elokuva voittaa rahapalkinnon joltakin festivaalilta. Kun elokuva menestyy, niin voi olettaa, että elokuva voisi menestyä vielä muillakin festivaaleilla, ja tällöin kannattaa harkita maksullisia festivaaleja.

2.1.3 Festivaalien arvottaminen

Koska lyhytelokuvafestivaaleja maailmassa on lukematon määrä, ja tuottajalla on rajallinen määrä resursseja käytössä, niin tuottajan pitää valita ne tärkeimmät festivaalit, joihin lähettää elokuvan. Ei ole järkeä käyttää paljon aikaa jonkin pienen aloittelevan festivaalin hakemuslomakkeisiin.

Ohjaajan näkökulmasta festivaaleja pohtii Heikki Jokinen (Avek- lehti, 2009/1) näin:

“Ohjaajalle asian logiikka on selvä: jokainen festivaali on tärkeä. Kun tekijä, taitelija ohjaa elokuvan, on tärkeää, että joku näkee sen ja kommunikoi ohjaajan kanssa. On aina tärkeää, että tekijä ja elokuva löytävät yleisön.

Festivaalit poimivat usein elokuvia muilta festivaaleilta ja elokuvan kansainvälinen kierto on ohjaajalle meriittiä. Näistä kahdesta syystä ohjaajalla on aina intressi olla mukana festivaaleilla.”

Tuottajan näkökulmasta ajateltuna asia on siis toisenlainen.

“Suoraa hyötyä on muutamilla isoilla festivaaleilla olost, sillä niillä käydään kauppaa. Niiltä saatu palkinto auttaa elokuvan myyntiä ja laajemmin suomalaisen elokuvan tunnetuksi tekemistä sekä kansainvälistymistä.

Jos ohjaaja tekee pitkään yhteistyötä tuottajan kanssa, on tuottajallakin intressi ohjaajan uran edistämiseen, vaikka festivaali ei olisi varsinainen kauppapaikka. Tällaisista festivaaleista on tuottajalle epäsuoraa hyötyä, ja siksi niille lähetetään elokuvia.

Festivaaleihin, joista ei ole tuottajalle mitään hyötyä (lähinnä amatööri- tai talkoopohjalta toimivat pienet ja nuoret festivaalit). Elokuvantekijälle ne voivat kyllä olla oikein mukavia paikkoja tavata kollegoja. Tuottajalle nämä ovat pulmallisia, jos joutuu näkemään paljon vaivaa.”

(Heikki Jokinen, Aika-lehti, 2009/1)

Koska olen tuottanut ohjaajakaksikon Hakonen-Sandhu kaksi elokuvaa, ja tehnyt heidän kanssaan neljä vuotta yhteistyötä, allekirjoitan täysin Jokisen kommentin siitä, että tuottajalle on hyötyä ohjaajan uran edistämiseksi. Ja koska yhteistyö jatkuu vielä oman tuotantoyhtiön muodossa Hakosen ja Sandhun kanssa valmistumisen jälkeen, niin olen pyrkinyt lähettämään HHT:tä ja MMJ:tä mahdollisimman monelle festivaalille - myös näille pienille festivaaleille. Tällä tavoin promoan samalla heitä, mutta myös itseäni, koska tiedän, että jos he saavat työtä, niin itsekkin voin hyötyä siitä.

3 Kolme eri elokuvaa festivaaleilla

3.1 “Helvetin hyvää työtä”

Elokuva “Helvetin hyvää työtä” (HHT) valmistui vuonna 2009, ja olin silloin ensimmäisellä vuosikurssilla Tampereen ammattikorkeakoulun viestinnän koulutusohjelmassa. Tämä oli ensimmäinen fiktio, jossa olin tuottajana. HHT:lla oli yhteensä kolme tuottajaa. Lopulta, kun elokuva oli valmis, niin aloimme yhdessä toisen jälkituottajan, Mirva Savolaisen, kanssa miettimään elokuvafestivaaleja. Kummallakaan ei ollut kokemusta festivaalilähetyksistä, ja etsimmeikin kuumeisesti tietoa internetistä, ja kyselimme muilta kanssaopiskelijoilta niistä. Lopulta löysimme sivustot <http://shortfilmdepot.com> sekä <http://www.filmfestplatform.com/>. Nämä kyseiset sivustot loivat pohjan festivaaleista, joille lähetimme elokuvaa. Listasimme yllä olevien linkkien lisäksi festivaaleja ylös Excel- taulukkoon, johon kirjoitimme ylös festivaalin nimen, ajankohdan, deadline sekä internetsivun.

Helvetin hyvää työtä

Festivaalit

festivaali	ilmoittautuminen	ajankohta	nettisivut
Docpoint	19.10.2008	26. -31.1.09	http://www.docpoint.info/
Kinokisa 2009	13.3.2009	20. -26.4.09	
Blue Sea Film Festival	29.5.2009	21. -23.8.2009	http://www.blueseafilmfestival.com
Reikäreuna	31.5.2009	9.9. -13.9.09	www.reikareuna.com
Rakkautta ja anarkiaa	?	17. -29.9.09	http://www.hiff.fi/
Sundance	17.8.2009	21. -31.1.10	http://www.sundance.org/default.as
Kettupäivät	1.5. -4.9.09	4. -7.11.09	http://www.kettupaivat.fi/?lan=fi&si
Arktista vimmaa	15.9.2009	4. -8.11.09	http://www.arktistavimmaa.org/200
Kinos09		27.3. -29.3.09	http://www.kinos.kinoiiris.com/
Polar film festival	10.4.2010	6. -10.5.10	http://www.polarfilmfestival.org/
Espoo ciné	31.05.10		Aug.10 http://www.espocine.fi/fi/2009/inc
Future Shorts			http://www.futureshorts.com/
Uppsala International Short Film Festival	?	19. -25.10.09	http://www.shortfilmfestival.com/
Vera Film Festival	?	11. -15.3.09	http://www.vera.aland.com/
Pietarin elokuvajuhlat			www.festival-nachalo.ru/eng/winner
Youki	?	17. -21.11.09	www.youki.at
Festival Cinéma	?	4. -12.12.09	
Open St. Petersburg Film Festival	15.7.2009	18. -23.9.09	
Sodankylän elokuvajuhlat	30.4.2010	kesäkuu -10	

Kuva 2: Elokuvan “Helvetin hyvää työtä” ensimmäinen festivaalitalukko.

Kuten kuvassa 2 näkyy, niin kyseessä oli hyvin alkeellinen listaus, ja siinä oli paljon kysymysmerkkejä. Tämä oli kuitenkin hyvä alku, koska tärkeintä on mielestäni päästä

alkuun festivaalilähetyksissä. Kun lähetyspaketti on valmis, niin on helppo vain koota eri festivaaleille tarvittavat asiat kasaan press kittiin.

On hyvin tärkeää kerätä itselleen lista festivaaleista, joihin on lähettänyt elokuvan, koska jos listaa ei ole, voi hyvin helposti unohtaa onko jo lähettänyt elokuvan festivaaleille. Tämä oli ongelma HHT:n kohdalla, koska heti alusta asti emme listanneet elokuvia. Tämän takia meidän piti tehdä paljon ylimääräistä työtä selvittäessä asiaa. Jos elokuvala on useampi henkilö, joka osallistuu festivaaleille lähettämiseen suosittelen perustamaan press kitin Google Docseihin. Press kitistä näkee helposti, että onko leffa lähetetty festivaaleille – kunhan dokumenttia muistaa päivittää. HHT:n kohdalla aloimme lopulta toimia näin, koska henkilöitä oli lopulta neljä; jälkituottajat sekä ohjaajat.

Elokuvan “Muutos meitä johtaa” (MMJ) kohdalla kehitimme press kitin festivaalilistausta, kun lisäsimme värikoodit sekä tulevat festivaalit.

FESTARIT JOIHIN ON LÄHETETTY

Pending | **Ei päästy** | **Päästiin** (ratio 55/15/21)

Helsinki Short Film Festival

The Rencontres Henri Langlois, International Film Schools Festival

29th Festival of the international cinema in Abitibi-Témiscamingue -

Youki-festival

Breaking Shorts

Corona cork

Torino Film Festival

BFI London Film Festival

Festival du film court de Dijon - "Fenêtres sur courts

Festival du film de Saint-Paul-Trois-Châteaux

Nuits méditerranéennes du court métrage - KVA Product

Festival International du Court Métrage - Rencontres audiovisuelles

Séquence Court métrage

Cinssonne - Festival du cinema européen en Essonne

Festival Tous Courts - Festival tous courts |

Reikäreuna

Espoo Cine

Belo Horizonte International Short Film Festival

Fresh Film Fest International Film Festival

Interfilm International Short Film Festival Berlin

Kuva 3: Osa elokuvan MMJ festivaalilähetyslistauksesta

Listauksesta näkee heti, että onko elokuva lähetetty festivaaleille (keltainen) ja onko tullut ilmoitusta, että pääsee festivaaleille (punainen / vihreä). MMJ:n kohdalla kyseinen press kit Google Docsissa on osoittautunut todella käteväksi, koska lisäämme dokumenttiin tiedot uusista festivaaleista, ja niiden deadlineista. Press kit on muutenkin kätevä työkalu, vaikka lähettäjiä ei olisi kuin yksi. Se kuitenkin kannattaa jakaa aina ohjaajan kanssa. Siitä ohjaaja näkee, että kuinka paljon leffaa on lähetetty festivaaleille. Ohjaajilla on usein heidän mielestään ”tärkeitä” festivaaleja, joihin hän haluaa välttämättä osallistua. Näin ohjaaja voi lisätä kyseisen festivaalin, jos tuottaja ei ole sellaista huomannut.

Press kit toimii tietopankkina elokuvasta. Sinne kannattaa listata aivan kaikki tieto, jota festivaalit haluaa. Jotkut festivaalit vaativat paljon enemmän tietoa, kuin toiset. Kun tulee uusi asia, mitä festivaali haluaa, niin sen voi lisätä suoraan press kittiin muistiin. Sieltä on helppo sitten kaivaa tieto esiin mistä vain. Kun elokuva on valittu ympäri maailmaa eri festivaaleille, olemme myös saaneet käännettyä uusille kielille elokuvan nimen ja synopsiksen. Esimerkiksi ”Helvetin hyvää työtä” nimi on puolaksi ”Gwizdanie przy pracy” – kirjaimellisesti käännettynä ”Vihellys työssä”.

3.1.1 ”Helvetin hyvää työtä”- elokuvan festivaalielämä

Kun HHT valmistui loppuvuodesta 2009, niin ensimmäinen festivaali, johon pääsimme oli Ylistaron Filmiä ja valoa Seinäjoella. Pääsimme festivaaleille, koska toinen ohjaajista tunsi festivaalin järjestäjän. Onkin tärkeää mainostaa kotipaikkakunnan kulttuuri-ihmisille omia elokuviaan, koska tämä voi poikia esityksiä. HHT oli Jim Jarmuschin elokuvan Limits of Control alkukuvana, eli se siis esitettiin ennen pitkää elokuvaa. Saimme elokuvamme myös Tampere Film Festival 2010 TTVO-näytökseen (nykyisin KINO TAMK). Tosin tätä en pidä ”oikeana” festivaaliosallistumisella, koska näytökseen sai koulumme valita esitettävät elokuvat.

Ensimmäinen festivaalivoitto tuli Vicistä, Kataloniasta DobleClick 2010- festivaaleilta. Saimme voiton sarjassa ”Best audiovisual work”, sekä jaetun ensimmäisen sijan sarjassa ”Committed subject”. Palkinnot eivät olleet kovinkaan kummoiset – saimme muistitikkuja.

HHT valittiin Brysselin lyhytelokuvafestivaaleille kilpailusarjaan keväällä 2010. Tätä pidimme ensimmäisenä merkinä, että elokuvalla on mahdollisuus menestyä. Brysselin lyhytelokuvafestivaalit ovat todella arvostetut. Festivaaleille lähetettiin yli 2000 lyhytelokuvaa, ja niistä valittiin vain 54. Kun elokuva valitaan tällaiselle festivaalille, niin se tuo lisämotivaatiota lähettää elokuvaa eri puolille maailmaa. Myös yleisön kommentit näytöksen jälkeen olivat rohkaisevia:

"Se oli hyvin outo, pidin siitä."

"Mikä sen aihe oli?"

"Rakastin konseptio. Innovaatio ja onnellisuus eivät aina kulje käsi kädessä."

"Aa, 'Tee työtäs laulellen'. Se on Lumikista, eikö? (satunnaista viheltyä)"

"Me todella pidimme eloluvastanne, mutta emme täysin ymmärtäneet siitä."

"Kuinka se iso lelu oli luotu? Jäikö rahaa cateringiin?"

"Oliko tarkoitus, että vasarointi kuulosti musiikilta? Se oli loistava!"

"Meillä oli erimielisyyksiä siitä, mitä viimeisessä kohtauksessa tapahtui."

"Hauska ja symbolinen."

"On hämmästyttävää miten lyhytelokuvat kuin tämä voivat käsitellä niin isoa asiaa niin pienessä ajassa."

"Miksei isä vanhentunut, mutta poika vanhentui?"

"Onko se lelu yleinen Suomessa? Luulin, että se oli luotu elokuvaa varten."

(Brysselin lyhytelokuvafestivaalin yleisö, 2010)

Brysseliin lähti molemmat ohjaajat, ja heille tarjottiin festivaalin puolesta akkreditointi, kuljetuksia sekä ruokakupongeja. He hakivat myös tuotantoyhtiöltä, eli koululta, matkavastusta, joten matka oli käytännössä heille melkein ilmainen. Onkin tärkeää muistaa hakea festivaalimatkoille avustusta tuotantoyhtiöltä.

"Hämmästyttävä suomalainen lyhytelokuva."

"Kun olimme Brysselin lyhytelokuvafestivaaleilla osallistuimme moneen lyhytelokuvanäytökseen, jossa näytettiin mm. 'Helvetin hyvää työtä'."

"Olimme hyvin kiinnostuneita siitä."

Tehtaan sydämessä hakataan puupalikoita outoon leluun. Tommi Virtanen on erinomainen ja ahkera työntekijä. Hän haaveilee kuitenkin isommasta lelusta, joka lopulta saavuttaa uskomattoman koon. Vuosia myöhemmin, hänen poikansa, joka on kasvanut aikuiseksi, kertoo, että projekti on saatettu loppuun ilman että Tommi tiesi siitä. Hän hämmästy. Lopulta kuitenkin hänen keksintönsä kääntyy häntä vastaan.

Tämä lyhytelokuva, vaikkakin se on outo, kätkee sisälleen huumoria.

Työntekijät yrittävät edetä yrityksessä, oli työ sitten kuinka absurdi tahansa. He pukeutuvat pukuihin, lyövät puupalikoita läpi lelusta – tämän työn voisi tehdä jopa lapsi!

--

Tämä väistämättä pistää hymyilemään. Elokuvassa on myös kyyninen puoli: miesten työ on täysin tarpeetonta, ja Tommi murskataan elämänsä loppussa. Mutta, on aina olemassa 'mutta': koska tulos on todella outo, se on vaikea ymmärtää yhdellä katsomiskerralla. Elokuva vaatii syvää pohdintaa.

--

Outoudesta huolimatta elokuva on viihdyttävä, kaikessa absurdiudessaan. Vaikkakin Tommi ei halua tehdä työtä laulellen tämä suomalainen elokuva on mielenkiintoinen.”

(Web-trotteuriou, 2010)

Sivusto Web-trotteuriou teki arvostelun nähtyään HHT:n Brysselissä. Vuonna 2010 vielä en ymmärtänyt satunnaisten ihmisten tekemien arvostelujen tärkeyttä. Arvostelun tekijä voi olla myös hyvä kontakti tulevaisuudessa. Olenkin elokuvan “Muutos meitä johtaa” kanssa etsinyt internetistä festivaalien jälkeen arvosteluja elokuvasta, ja kommentoinut niitä omissa nimissä, elokuvan edustajana. Samalla olen myös markkinoinut meidän Facebook-sivua.

Seuraava festivaali HHT:lle oli Lahden Kinos 10- festivaali. Sinne emme päässeet paikalle edustamaan, mikä oli harmillista. Näen tärkeänä osana elokuvan elämää festivaaleille osallistumisen, festivaaleilla voit aina luoda uusia kontakteja, joita voit tarvita tulevaisuudessa.

Reikäreuna Orivedellä, Blue Sea Film Festival Raumalla ja Elokuvajuhlat Nurmeksessa olivat seuraavat etapit matkalla. Seuraava ulkomainen festivaali oli Pietarin Film Festival Beginning. Vaikka siellä meitä ei valittukaan kilpailusarjaan, vaan erikoisnäytöksen, niin kyseessä oli tärkeä festivaali HHT:n elämässä, koska kyseessä on arvostettu festivaali. Itävallan YOUKI- festivaali oli seuraava HHT:n valitsija, jonka jälkeen saimme kommentin Facebook-ryhmäämme:

”Näin elokuvan tänään YOUKI- festivaaleilla ja minä todella pidin siitä! Onko se alun musiikki oikea kappale, vai onko se vain ihmiset ”soittamassa” leluja? Jos se on kappale, haluaisin tietää kuka sen sävelsi.”

(Manuel Diepold, 2010)

Oman nettisivun, Facebook-sivun, tai minkä tahansa sivun, jossa voi kommentoida elokuvaa markkinoiminen festivaaleilla on tärkeää. Kun näihin kommentteihin vastaa, niin luo kuvan siitä, että elokuvantekijät ovat lähellä katsojakuntaa.

Kun Kettupäivät valitsivat meidät festivaaleille, ja lopulta voitimme siellä parhaan opiskelijafiktion palkinnon, päätimme, että rahat menevät suoraan ”Muutos meitä johtaa”- elokuvan budjettiin. Olisi ollut helppo alkaa juhlistamaan voittoa, mutta halusimme keskittää rahat seuraavaan elokuvaan, jonka esituotanto oli parhaillaan käynnissä. Kannattaa siis ajatella pitkälle, jos ja kun voittaa jotain, että mitä rahalla haluaa oikeasti tehdä. Ilman tätä festivaalivoittoa MMJ:n tekeminen olisi ollut vielä vaikeampaa. Kettupäivien voitto poiki radiohaastattelun YleX- kanavalla, jolla saimme taas lisää näkyvyyttä elokuvалlemme. Festivaalivoitto uutisoitiin myös useassa eri mediassa.

Minun elokuvani- tapahtumassa HHT:tä kommentoi elokuvaohjaaja Lauri Nurkse (2010):

”Elokuvalla on siis hyvä sanoma ja se kerrotaan oivaltavasti. Teoksen huumorissa ja asetelmassa on jotain Spike Jonze/Charlie Kaufman – henkistä absurdia, mutta sydämellistä imua. Tarina soljuu hyvin eteenpäin ja kehittyy sopivin askelmin.

Elokuvan kuvakerronta, leikkauksenrytmitys ja äänimaailma rakentavat hersyvän herkullisenkokonaisuuden. Puvustus, lavastus, rekvisiitta, kaikki

tuntuvat olevan linjassa tarinan maailman kanssa. Teos on tarkasti tehty-kokonaisuus, jossa kaikki osa-alueet tukevat toisiaan. Minuun upposi, helvetin hyvää työtä!”

Tällaiset kommentit ammattilaisilta antavat potkua laittamaan elokuvaa festivaaleille.

Seuraavana oli vuorossa Jyväskylän Arktisen Upeeta- festivaalit, sitten Aubagne International Film Festival, jonne ohjaajat matkasivat edustamaan elokuvaa. Viimeisimpiä festivaaleja oli Puolan Wroclawissa järjestetty Era New Horizons- festivaali, johon kutsu kävi Clermont Ferrand Film Festivalin lyhytelokuvamarketin kautta. Usealla elokuvafestivaalilla on lyhytelokuvamarketti, jossa kaikki elokuvat, jotka ovat lähetetty festivaaleille, ovat nähtävillä. Vaikka meitä ei valittukaan Clermont Ferrandiin kilpailuun, niin festivaaleista oli silti hyötyä. Lyhytelokuvamarketissa kyseisen puolalaisen festivaalin edustaja oli nähnyt elokuvan, ja lähetti minulle sähköpostia, ja kutsui elokuvan osallistumaan festivaaleille.

”Haluaisin kutsua elokuvanne "Helvetin hyvää työtä" osallistumaan European Short Debuts- ERA NEW HORIZONS International Film Festivaaliin. Elokuvan tarvitsee olla debyyttiohjaus ohjaajalta!

Näin elokuvanne Clermont Ferrandissa.”

(Anna Dabrowska, 2011)

Tästä opin, että kannattaa aina myös osallistua lyhytelokuvafestivaalien marketteihin, koska ei koskaan tiedä mitä se voi poikia. Kun elokuva ilmoitetaan näihin marketteihin, niin kuka vaan festivaalikävijä voi katsoa elokuvan siellä.

Tämä Puolan festivaali oli viimeinen lyhytelokuvafestivaali mihin HHT osallistui. Yhteensä HHT näytettiin noin 20:ssä paikassa. En voinut kuvitella vuoden 2009 helmikuussa, kun sain ensimmäisen sähköpostin projektista, että vielä vuoden 2011 joulukuussa tekisin töitä elokuvan eteen. Viimeinen yleinen näytös elokuvalla on ollut 29.12.2011 Pispalan Hirvitalolla (tilanne huhtikuu 2012).

Elokuvan eteen olen tehnyt töitä siis 2 vuotta ja 10 kuukautta. Koulumaailmassa lyhytelokuvien pitkäkestoinen elämä on ongelmallinen, koska usein parin vuoden aikana

opiskelijat ehtivät valmistumaan koulusta, jolloin festivaaleille lähettäminen on vaikeampaa, koska ei ole enää koulun tarjoamia resursseja käytössä.

Tähän ongelmaan ratkaisuna olisi se, että saisi projektiin alemmalla vuosikurssilla olevan opiskelijan, joka on kiinnostunut elokuvan lähettämisestä festivaaleille. Hän voisi olla mukana, kun varsinainen festivaalilähettäjä suorittaa lähetyksiä, ja oppia täten miten homma toimii. Ja sitten kun varsinainen lähettäjä valmistuu, niin tämä opissa ollut voisi jatkaa näitä lähettämisiä varsinaisen lähettäjän opastuksella.

Toinen ratkaisu tähän olisi se, että tuotantoyhtiössä, tässä tapauksessa koulussa, olisi henkilö, joka hallinnoi festivaalilähetyksiä. Tälle henkilölle voisivat tuottajat lähettää jokaisen elokuvan press kitin, jossa on kaikki mahdolliset tiedot elokuvista. Tällä ratkaisulla saataisiin työ helpommaksi sille, joka lähettää elokuvia festivaaleilla. Tosin tämä olisi täyspäiväinen työ, koska kokoajan pitäisi olla tiedottamassa uusista deadlineista ja festivaaleista. Tilanne on ongelmallinen, johon ei ole näkyvissä mitään parempaa ratkaisua. Jokaisen täytyy siis huolehtia elokuvien lähettämistä itse.

3.2 ”Muutos meitä johtaa”

MMJ:n kohdalla olin jo saanut kokemusta paljon festivaalilähettämistä, joten tiesin miten edetä asiassa. Ensimmäisenä täytin SFD:n ja FFP:n lomakkeet. Koska olin rekisteröitynyt jo vuonna 2009 kyseisille sivuille, niin minun ei tarvinnut luoda uutta käyttäjätunnuksia sinne. Ensimmäisenä oli SFD:n lomake, koska sinne tarvitsin laajemman tietopaketin elokuvasta. Samaan aikaan täytin samat asiat Google Docsin dokumenttiin – tästä syntyi elokuvan press kit. Tästä oli helppo poimia elokuvan tiedot muihin lomakkeisiin.

Kopioin HHT:n press kitistä kaikki mahdolliset elokuva festivaalit, joihin olimme elokuvaa lähettänyt ja lisäsin ne MMJ:n kittiin. Uusia festivaaleja ei tarvinnut etsiä paljoakaan, koska sen työn oli jo tehnyt parin vuoden aikana HHT:ssä.

3.2.1 ”Muutos meitä johtaa”- elokuvan festivaalielämä

Kun lyhytelokuva “Muutos meitä johtaa” valmistui toukokuussa 2011, niin ensimmäinen festivaali, johon lähetin elokuvan oli Rauman Blue Sea Film Festival. Rauman festivaalit valitsivatkin elokuvan festivaaleilleen, ja päätimme lähteä vierailemaan festivaaleille porukalla. Matkaan lähtivät minä (tuottaja), Jussi Sandhu ja Ville Hakonen (ohjaajat) sekä Salla Lehtikangas (lavastaja). Tein akkreditointihakemuksen festivaaleille, ja he hyväksyivät ne. Pääsimme kaikki neljä siis kaikkiin näytöksiin ilmaiseksi. Saimme soiton festivaaleilta muutamaa päivää ennen, ja he sanoivat, että elokuvamme voittaa jotain festivaaleilla, ja he haluavat tarjota ohjaajille majoituksen yhdeksi yöksi sekä muutaman ruokalipun.

Valitettavasti myöhästyimme omasta elokuvan näytöksestä, ja emme ehtineet esitellä sitä. Usealla festivaaleilla on tapana, että jos elokuvan edustajia on paikalla, niin he voivat halutessaan esitellä lyhyesti elokuvan ennen näytöksen alkua. Onkin tärkeää miettiä jokin lyhyt esittelyteksti elokuvasta. Tämän miettiminen englanniksikin on tärkeää, koska usein festivaalit ovat kansainvälisiä, ja siellä on kansainvälisiä vieraita. Näin luot itsestäsi uskottavan kuvan, kun osaat esittää asiiasi englanniksi. Koska elokuvassamme oli miehiä, jotka pitivät oransseja kravatteja, niin olimme päättäneet, että jos lähdemme edustamaan festivaaleille, niin kaikki pitävät kaulassa näitä ko. kravatteja. Tämä helpottaa muita festivaalivieraita tunnistamaan meidän elokuvan edustajat.

Kuva 4: Edustuskravatit kaulassa. Kuva: Filmets Curts Badalona Film Festival

Blue Sea Film Festivalilla voitimme opiskelijasarjan pääpalkinnon, sekä Golden Baltic Herring- palkinnon. Suomalaisilla festivaaleilla rahapalkinnot liikkuvat muutamista satasista kymmeneen tuhanteen (Tampere Film Festival Risto Jarva- palkinto). Voitetut rahat ovat osoitettu yleisesti henkilökohtaisesti ohjaajille. Rauman tapauksessa ohjaajat antoivat minun tietoni maksua varten, koska päätimme sijoittaa rahat maksullisille festivaaleille sekä DVD- levyjen ostamiseen. Tuotantoyhtiössä, eli koulussamme, DVD- levyjä on mahdollista saada vain muutama kappale, ja tämä ei riitä missään tapauksessa, kun työryhmälle sekä eri festivaaleille tarvitsee lähettää kymmeniä, jopa satoja levyjä.

Seuraava festivaali oli Filmets Curts Badalona Film Festival, johon lähdimme edustamaan viiden henkilön voimin. Saimme akkreditoinnit, joten osallistuimme taas ilmaiseksi elokuvanäytöksiin. Festivaalijärjestäjät olivat otettuja siitä, että olemme saapuneet Suomesta Kataloniaan osallistumaan heidän festivaaleille. Minua sekä molempia ohjaajia haastateltiin myös paikallisen tv-kanavan lähetykseen. Kun festivaalin palkinnot olivat jaettu, niin osallistuimme myös cocktail-tilaisuuteen, jossa oli ilmaista ruokaa ja juomaa tarjolla. Nämä tapahtumat ovat tärkeitä, koska usein tunnelmat ovat hyvin vapautuneita, ja silloin ihmiset ovat rentoja. Näissä tilaisuuksissa pääseekin usein keskustelemaan ”suurten nimien” kanssa elokuvista ja luomaan tärkeitä kontakteja tulevaisuutta varten.

Sama festivaali, jolle HHT valittiin – St. Petersburg Student Film Festival Beginning – valitsi MMJ:n heidän kilpailusarjaan. Toinen ohjaajistamme lähti edustamaan elokuvaa festivaaleille. Koska festivaali oli Venäjällä, niin sinne matkustamiseen tarvitsi viisumin. Festivaali tarjosikin apua viisumin hankinnassa.

Kuva 5: MMJ Pietarin festivaalin katalogissa

Seuraavilla festivaaleilla – Slough Film Festival 2001 – voitimme yleisen kategorian, jossa olimme edustamassa myös useamman henkilön voimin. Vaikka festivaali olikin aika pieni, niin loimme tärkeitä kontakteja siellä, ja tämän takia meidät pyydettiin osallistumaan Southamptonin elokuvaviikoille. YOUKI festivaali Itävallassa valitsi seuraavana elokuvan kuten myös München International Festival of Film Schools, Hannover Up-and-coming, Helsingin lyhytelokuvafestivaali, International Short Film Festival interfilm Berlin, SKENA UP International Students Film and Theatre Festival, Arktisen Upeeta, 3rd Cinéglobe International Short Film Festival at Cern sekä viimeisimpänä International Short Film Festival Filmfest Dresden (tilanne huhtikuu 2012).

Myös satunnaisia ei-festivaali- näytöksiä on MMJ:llä ollut; Pinnan Alta- klassinen lyhäri-ilta, Future Shorts Finland, Rovaniemi Design Week sekä Jyväskylä Design Week halusivat näyttää elokuvamme. Yhteensä erinäisiä näytöksiä on ollut 19 kappaletta (tilanne 23.4.2012).

3.3 “Tunneli”

Dokumenttielokuva ”Tunneli” valmistui loppuvuodesta 2011, ja ensimmäinen festivaali, johon se pääsi oli Tampere Film Festival. Toisen näytöksemme jälkeen oli Q&A, jossa yleisö pystyi kysymään kysymyksiä elokuvasta, ja ohjaaja Sakari Suuronen vastaili niihin. Näihin Q&A- tilaisuuksiin kannattaa miettiä vastauksia yleisempiin kysymyksiin. Chris Holland (2009, 148) kertoo, että seuraaviin kysymyksiin pitää olla vastaus valmiiksi: 1) Mistä sait idean elokuvaan? 2) Paljonko elokuvan budjetti oli? 3) Millä kuvasitte? 4) Mistä löysit näyttelijät? 5) Milloin ja missä kuvasitte? 6) Kuka teki musiikin/lavasti yms. Kun on miettinyt näihin peruskysymyksiin vastaukset valmiiksi, niin antaa itsestään ammattimaisen kuvan, kun vastaus tulee selkeästi ja varmasti. Selkeä artikulointi onkin todella tärkeää näissä tilaisuuksissa.

”Tunneli” valittiin myös Short Films from Finland vol 6.- DVD:lle, johon kerätään parhaimpia lyhytelokuvia Suomesta, jotka on lähetetty Tampere Film Festivalille. Tämän DVD:n myötä saimme myös kutsun Paris Courts Devant- festivaaleille. Joku oli nähnyt elokuvan Clermont Ferrand- festivaaleilla, ja hän lähestyi minua ja pyysi lähettämään sen heidän festivaaleilleen.

Koska elokuva esitettiin julkisesti vasta vuonna 2012, niin elokuvan valmistumisajaksi voi merkitä vuoden 2012, vaikka se valmistui vuoden 2011 lopussa. Vuosiluku on tärkeä, koska usealla festivaaleilla on raja kuinka vanhoja elokuvia voi lähettää osallistumaan. Tällä saimme käytännössä vuoden lisää festivaalikierrokseen. Kannattaa siis miettiä strategiaa, jos elokuva valmistuu loppuvuodesta.

Short films from Finland vol 6.- DVD:lle pääseminen on ollut todella hyödyllistä. Olemme saaneet useita pyyntöjä lähettää elokuva festivaaleille.

4 Osallistuminen festivaaleille

Jos elokuvasi valitaan festivaaleille, voit hakea akkreditointia. Yleensä festivaalit tarjoavat ainakin ohjaajalle akkreditoinnin, useammat tarjoavat muillekin työryhmäläisille. Kun olet lähettänyt akkreditointihakemuksen, ja se on hyväksytty, niin voit hakea sen saapuessasi festivaaleille. Ne voi noutaa festivaalitoimistosta tai lipunmyynnistä. Ennen omaa näytöstä on hyvä ilmoittaa, että elokuvan edustaja on paikalla, jotta pääsee esittelemään elokuvan. Myös näytöksen jälkeen kannattaa jäädä festivaalisalin eteen odottelemaan tuleeko joku kommentoimaan elokuvaa. Suosittelen myös rohkeasti alkaa keskustelemaan muiden elokuvien edustajien kanssa.

Chris Holland listaa kirjassaan (2009, 10) maalit, joita tavoitella, kun elokuva on valittu festivaaleille ja vieraillet niillä: levittäminen, verkostoituminen, näkyvyys, palkinnot, oppiminen, medianäkyvyys, juhlat, muut elokuvat ja matkustaminen.

Levittämisen hyöty on selkeä. Jos levittäjä on kiinnostunut elokuvasta, niin on mahdollisuus saada todella iso yleisö elokuvalle. Elokuvan ”Muutos meitä johtaa” oikeuksia kysyttiin Eurochannel-kanavalta, joka tavoittaa yli 25 miljoonaa katsojaa 25:ssä eri maassa (Wikipedia 2012, hakusana ”Eurochannel”).

Festivaaleilla on tärkeä verkostoitua, eli tutustua toisiin elokuvantekijöihin. Näin luot tärkeitä kontakteja tulevaisuutta varten. Kaikki festivaalivierailulla tähtää kuitenkin tulevaisuuteen. Aina pitää olla valmis luomaan uusia kontakteja ja ajattelemaan tulevaa. Koskaan ei voi tietää, että milloin tarvitsee juuri sitä kontaktia parin vuoden takaa festivaaleilta.

Kontaktien luomisessa tärkeää on omistaa jonkinlainen käyntikortti, jossa on yhteystiedot. Tärkeimpiä ovat nimi, mitä tekee ja sähköpostiosoite. Alkupuolen festivaaleilla, johon pääsimme MMJ:n kanssa, meillä ei vielä ollut käyntikortteja. Tämä oli huono asia, koska kun aletaan vaihtamaan yhteystietoja, niin omien tietojen kirjoittaminen jollekin satunnaiselle paperinpalalle ei luo ammattimaista vaikutusta.

Elokuvia ei tehdä vain omaksi iloksi, vaan niitä halutaan nähtävän mahdollisimman monen ihmisen toimesta. Festivaaleilla saa paljon näkyvyyttä, usein enemmän kuin pelkästään internetissä levitettäessä.

Palkinnot. Kaikki haluavat voittaa palkintoja. Oli sitten kyse rahapalkinnoista tai muista palkinnoista. Rahapalkinnoilla voi rahoittaa mm. seuraavaa tekeillä olevaa elokuvaa.

Elokuva festivaalit ovat myös oppimiskokemus. Useat festivaalit järjestävät erinäisiä keskustelupaneeleja ja seminaareja. Näillä paneeleilla on yleensä arvovaltaisia ja kokeneita keskustelijoita, joilta voi oppia paljon vain kuuntelemalla heitä.

Medianäkyvyys on tärkeä osa elokuvan markkinoinnissa. Elokuvan ”Helvetin hyvää työtä” menestys poiki radiohaastattelun YleX:llä ja MMJ:n menestys poiki usean lehtihaastattelun, joissa on mahdollista mainostaa elokuvaa.

Festivaalien järjestämät juhlat ovat hauskoja, mutta niillä voi luoda myös tärkeitä kontakteja. Kontaktin ottaminen tällaisissa rennoissa juhlissa on helpompaa, koska kaikki ovat juhlatuulella.

On etuoikeus nähdä lyhytelokuvia festivaaleilla. Harvoin ihmiset katsovat lyhytelokuvia internetistä, ei ainakaan useita kappaleita peräjäälkeen. Kun osallistut näytöksiin, voit nähdä todellisia helmiä.

Matkustaminen avartaa maailmaa, ja pääset kokemaan vierasta kulttuuria matkustaessasi festivaaleille. Hyvissä tapauksissa festivaalit jopa osallistuvat matkakustannuksiin.

Kuva 6: Käyntikortti valmiina

Festivaalivierailulla on tärkeää myös omistaa ylimääräisiä kopioita elokuvasta. Niitä voi jakaa kiinnostuneille. Vaihtoehtoinen tapa on olla käyntikortin takapuolella kirjoitettuna linkki ja mahdollinen salasana. Kun festivaalivierailulla omistat nämä asiat, niin ammattimaisuus korostuu, ja ihmiset näkevät, että olet valmistautunut edustamaan itseäsi ja leffaasi.

4.1.1 Kokemuksia festivaalivierailuista

Festivaalivierailuista tein teemahaastattelun, jossa haastattelin kahta kokenutta festivaalikävijää – Ville Hakosta ja Jussi Sandhua. He ovat vierailleet yhteensä kymmenelle eri festivaaleille elokuvien ”Helvetin hyvää työtä” ja ”Muutos meitä johtaa” kanssa. Näihin festivaaleihin lukeutuu Brysselin lyhytelokuvafestivaali, Aubagne International Film Festival, DobleClick, Reikäreuna (kaksi kertaa), St. Petersburg Beginning Film Festival, Badalona Filmets Curts, Slough Film Festival, Arktisen upeeta (kaksi kertaa), Rauma Blue Sea Film Festival ja Hannover up and coming.

Valmistautuessa festivaaleille siis kannattaa olla mukana käyntikortteja ja kopioita elokuvasta. Koska Hakosen ja Sandhun ohjauksissa on ollut hassut kravattit tavaramerkkeinä, niin he pukeutuvat niihin festivaaleilla. Hakonen korostaa, että kun elokuvan esittelyn suorittaa huumorilla, ja siihen liittyy hassut kravattit, niin ihmisillä on pienempi kyn-

nys tulla keskustelemaan festivaaleilla. Sandhu kuitenkin kertoo, että kulttuurierot näkyvät tuleeko kukaan keskustelemaan näytöksen jälkeen:

”Kielimuuri siellä Badalonassa oli jotenkin ihan älytön. Ei kukaan tainnut tulla juttelemaan katsojista. Koska ne ei uskalla puhuu, vaikka ne osaasi englantia.”

(Jussi Sandhu)

Tällaisilla festivaaleilla pitää olla itse todella aktiivinen, ja mennä juttelemaan ainakin muiden tekijöiden kanssa. Tärkeimmiksi asioiksi nostan festivaaleilla verkostoitumisen, kuten Sandhu ja Hakonenkin.

Festivaalien järjestäjien suurin moka on se, ettei elokuvantekijöiden läsnäoloa omassa näytöksessä noteerata laisinkaan. Tällöin yleisö ei voi tietää, että tekijä on paikalla, ja palautteen antaminen on aikalaille mahdotonta. Eli kannattaa käydä sanomassa ennen näytöstä, että on paikalla, ja kysyä onko mahdollista päästä esittelemään elokuva ennen näytöstä.

Suomalaisten festivaalien suurin moka on se, ettei huolehdi elokuvien tekstityksistä. Kaikissa elokuvissa pitäisi olla englanninkielinen tekstitys, koska oman kokemuksen perusteella jokaisella festivaaleilla on ainakin yksi kansainvälinen vieras, joka ei osaa suomea. Elokuvantekijät unohtavat tämän useasti. Tekstityksien tekeminen pitäisi olla samanlainen jälkityövaihe kuin esimerkiksi äänityöt.

Hannoverin up and coming- festivaali on ollut Sandhun ja Hakosen mukaan hyvin järjestetty festivaali. Siellä jokaisen elokuvan jälkeen oli tauko, jossa voi esittää kysymyksiä tekijöille. Nämä tauot kesken näytöksen ovat hyviä, koska elokuva on kaikilla tuoreessa muistissa, ja siinä pääsee paljon syvemmälle vastauksissa.

Pietarin festivaaleilla Hakonen koki tärkeäksi sen, että tekijät koottiin joka ilta yhteen festivaalien puolelta. Tällaiset järjestelyt edesauttavat verkostoitumista muiden tekijöiden kanssa. Pienemmillä festivaaleilla muiden tekijöiden kanssa verkostoituminen on paljon helpompaa, koska heitä ei ole paljoa. Brysselin festivaaleilla Hakonen ja Sandhu viettivät aikaa paljon keskenään, koska väkeä oli niin paljon paikalla, että muut tekijät hukkuivat muuhun massaan.

Vaikka festivaaleista ei olisi suoranaista hyötyä, eli siis se ei heti poi’i mitään, niin haastateltavat kertovat, että he ovat saaneet inspiraatiota kirjoittamaan uusia tarinoita. Kun näkee useita lyhytelokuvia, niin omaa elokuvaa alkaa peilaamaan muihin, ja sitä kautta saa analysoitua omaa tekemistä, löytää uusia ideoita ja parannusehdotuksia.

Muiden näytöksissä käyminen on ehdottoman tärkeää, kun vierailee festivaaleilla. Tällöin saa helposti aloitettua keskustelun muiden tekijöiden kanssa.

”Joissain noissa näytöksissä on ollut paljon porukkaa, esimerkiksi HHT, niin eihän sitä ole katsottu netissä kuin muutama sata kertaa, niin yhdellä katselukerralla saattaa tulla enemmän katsojia kuin mitä netissä.”

(Ville Hakonen)

Koska internetissä on lukematon määrä lyhytelokuvia tarjolla, niin harvoin joku lyhytelokuva nousee hitiksi siellä. Kuten Hakonen mainitsee, niin festivaaleilla tärkeää on yleisömäärä. Tämän lisäksi myös se, että elokuvateatteri paikkana on sellainen, jossa ihminen keskittyy paremmin kuin omassa kodissa tietokoneen äärellä. Katsomiskokemus on siis kokonaisvaltaisempi.

5 Neuvoja festivaaleilta

Analysoidessani kyselylomakkeiden satoa huomasin, että festivaaleilla on suurin piirtein sama tapa valita elokuvia festivaaleille. Myös erilaisia valintatapoja löytyy:

“Niiden valinta tapahtuu eri tavoin, mutta eri tavatkin voivat tuottaa hyviä tuloksia. Perinteiset isot festivaalit asettavat vaihtuvan kansainvälisen valintalautakunnan, joka katsoo elokuvia aamusta iltaan viikon tai pari. Ne ovat melkoisia trippejä, olen istumissani valintalautakunnissa nähnyt enimmillään 1 500 elokuvaa kerralla.”

(Heikki Jokinen, Avek-lehti, 2009/2)

Yleisin valintapa kyselyyn vastanneilla oli sellainen, että valintaraadin jäsenet katsovat elokuvat ensin yksin, ja sen jälkeen, kun elokuvat ovat katsottu, niin niistä keskustellaan. Keskusteluissa käydään kaikki elokuvat läpi, joissa hylätään ne elokuvat, joita kukaan ei kelpuuttaisi festivaaleille ja nostetaan kilpailuun ne, jotka kaikki kelpuuttaisi. Parilla festivaaleilla oli käytössä pisteytystapa:

”Esiraati (minä ja kaksi muuta) katsovat elokuvat itsekseen ja arvioivat. Tämän jälkeen kokoonnumme ja laskemme pisteet yhteen. Tämän jälkeen keskustelemme heikoiten pisteitä saanneista, mitkä tippuvat pois. Pisteillä ei sinänsä väliä, vaan keskustelulla suurempi painoarvo.”

(Jani Ilomäki, Reikäreuna, 12.4.2012)

Ennen vastausten saantia ajattelin, että jos ohjaaja on jokin ”iso nimi”, niin elokuva valitaan melkeinpä automaattisesti festivaaleille. Vastaukset olivat kuitenkin päinvastaisia.

*”Usein toistan opiskelijoille ja elokuvantekijöille:
elokuva ratkaisee, valitsijoilla ei ole aikaa lukea taustamateriaalia, se voi kiinnostaa vasta jos elokuva on valittu.
Elokuvamaailma on raakaa ja rehellistä: jos se mitä haluaa kertoa ei näy katselemalla, selittely ei auta, ja toisaalta sillä ei ole merkitystä kuka tekee. Vaan mitä teos on.”*

(Jukka-Pekka Laakso, Tampere Film Festival, 3.4.2012)

Laakson kommentti yllätti minut täysin. Olin kuvitellut, että elokuvavalitsijat kiinnittäsivät huomiota paljonkin siihen, että kenen elokuva on kyseessä, ja onko elokuva menestynyt aikaisemmin festivaaleilla. Kyseessä on kuitenkin Pohjoismaiden vanhin lyhytelokuvafestivaali, joten oletin, että tekijän ja elokuvan historia vaikuttaa. Olin ajatellut, että jos elokuva ei välttämättä iske sisällöllisesti, niin valitsijat katsovat ohjaajan nimen, ja jos kyseessä on ns. iso nimi, niin leffa valitaan.

Myös muilta vastaajilta tuli samanlaisia kommentteja. Vain kaksi kyselyyn vastanneista myönsi, että voi vaikuttaa vähän, mutta todella vähän.

”Eivät yhtään. Tampereella moneen kertaan palkittu "Lumikko" ei päässyt Arktisen Upeeta -opiskelijakilpailuun, vaikka valinnat tehtiin vasta seuraavana syksynä. Valintaraadinkaan jäsenet eivät yleensä ole perustelleet mitään muiden festivaalivalintojen perusteella. Olemme lähinnä ylpeitä siitä, että pidämme oman päämme!”

(Petteri Kalliomäki, Arktisen Upeeta, 5.4.2012)

Toisaalta tämä on helpottava tieto ehdottomasti. Sillä ei ole oikeasti väliä, että kuka leffan on tehnyt, kunhan sisältö ja sanoma tulee esiin, niin on mahdollisuus päästä valituksi. Vastauksissa painottui se, että tekninen osaaminen on toissijaista. Festivaaleille pääsee siis, jos tarina on kunnossa.

Virheitä ei yleisesti tehdä kovinkaan paljon lähettäjiä puolesta. Virheet olivat pääasiassa huolimattomuusvirheitä; ei muisteta polttaa levyä, ei lähetetä kaikkea tietoa mitä elokuvafestivaali tarvitsee tai postinumero puuttuu. Haluankin painottaa, että pitää olla huolellinen. Lyhytelokuvafestivaalin järjestäminen on isotöistä, joten olemalla huolellinen helpottaa festivaalin työtä.

6 YHTEENVETO

Elokuvan elämä ei lopu siihen, kun ollaan saatu jälkityöt valmiiksi. Koska teemme elokuvia, niin haluamme myös, että niitä näkee mahdollisimman moni. Festivaaleille lähettäminen on todella aikaa vievä työ, mutta se kannattaa, jos edes yksi festivaali valitsee elokuvan.

Elokvien ”Helvetin hyvää työtä”, ”Muutos meitä johtaa” ja ”Tunneli” useat festivaalivalinnat antavat uskoa siihen, että olemme tekijöinä oikealla tiellä ja osaamme tehdä elokuvia, jotka puhuttelevat ihmisiä. Tutkimustyötä tehdessä huomasin, että usealla aiheesta kirjoittaneella on samoja mielteitä kuin minulla. Yllättävin tutkimustulos oli se, ettei ns. iso nimi vaikuta festivaalivalintoihin. Vastauksista pisti silmään myös se, ettei tekninen suoritus elokuvassa ole kovinkaan merkitsevää. Kaikki vastanneista kertoivat, että valinnat suoritetaan sisältö edellä, ja vaikka elokuva olisi teknisesti loistava, niin sillä ei ole mahdollisuutta huonon sisällön omatessaan valintaan. Tämä onkin mielenkiintoinen argumentti tulevaisuudessa, jos teemme pienellä budjetilla elokuvaa, niin kalustoon panostaminen ei ole niin tärkeää.

Vaikkakin kaikkien festivaalien säännöt, täytettävät lomakkeet ja lähetettävät materiaalit eroavat toisistaan, niin tällä opuksella saat yleiskäsityksen festivaalimaailmojen toiminnasta. On hyvä muistaa, että tulet epäonnistumaan ja saamaan ei kiitos- vastauksia paljon. Sitten kun saat myöntävän vastauksen ja onnistumisen, niin kaikki työ on ollut sen arvoista.

Vastatakseni otsikon kysymykseen: nyt se elokuvan elämä alkaa.

LÄHTEET

Kirjallisuus ja internet

Alasuutari, Pertti. Laadullinen tutkimus, 1993.

Gore, Chris. 2009. Chris Gore's Ultimate Film Festival Survival Guide, 4th edition

Holland, Chris. 2009. Film Festival Secrets: A Handbook For Independent Filmmakers

Ivan's Tribulations: How to survive in a Film Market with your Short Film. Lessons I wish I knew. [<http://itinoco.blogspot.com/2011/02/how-to-survive-in-film-market-with-your.html>] Luettu huhtikuussa 2012.

Jokinen, Heikki. Animaatiofestivaalien viidakossa, Avek- lehti 2009/1

Jokinen, Heikki. Lyhyttä ja dokumenttia maailman festivaaleilla, Avek- lehti 2009/2

Nurkse, Lauri. Minun elokuvani- palaute, 11.10.2010

Partanen, Pinja. 2011. Animaatiofestivaalit – ohjeita animaatio-opiskelijalle.

Short film depot. FAQ. [<http://www.shortfilmdepot.com/?lang=2&c=faq>] Luettu maaliskuussa 2012.

Web trotteriou. Regards sur la compétition officielle. [<http://phares.ac-rennes.fr/trotteurs2/article.php?sid=679&mode=thread&order=0>] Luettu heinäkuu 2010.

Haastattelut

Argelich, Agusti. Badalona Filmets Curts. Sähköpostihaastattelu 6.4.2012

Hakonen, Ville. Haastattelu, 18.4.2012

Ilomäki, Jani. Reikäreuna- festivaali. Sähköpostihaastattelu 12.4.2012

Kalliomäki, Petteri. Arktisen Upeeta- festivaali. Sähköpostihaastattelu 5.4.2012

Laakso, Jukka-Pekka. Tampere Film Festival. Sähköpostihaastattelu 8.4.2012

Saari, Ulla. Teosto Sähköpostihaastattelu 28.7.2009.

Sandhu, Jussi. Haastattelu, 18.4.2012

LIIITEET

Liite 1. Press kitin pohja

Original title:

English title:

French title:

Russian title:

Swedish title:

Country of origin:

Director:

Production company/organization: Tampere University of Applied Sciences

Producer:

Cast:

Year of completion:

Language of film:

First public screening:

First public screening in Europe:

First public screening in Asia:

First public screening in North America:

First public screening in South America:

First public screening in Africa:

First public screening in Australia and Oceania:

Participation at other festivals (year and awards):

Running time:

Exhibition Format:

Images per second:

Color:

Aspect ratio:

Sound:

Duration of the music: mm:ss

Subtitles:

Addresses:

Director:

Producer:

School: Finlaysoninkatu 7 33210 Tampere Finland

Phone numbers:

Director:

Producer:

Email

Director:

Producer:

Born:

Director:

Producer:

Director's filmography:

Synopsis in Finnish:

Synopsis in English:

Synopsis in Swedish:

Synopsis in French:

Synopsis in Catalan:

Synopsis in Spanish:

Internet:

URL:

Password:

Liite 2. Kyselylomake festivaalien ohjelmavalitsijoille

Kuinka monta kertaa olet ollut valitsemassa elokuvia edustamallesi festivaalille?

Oletko opiskellut elokuva-alaa? Jos olet, niin missä ja milloin?

Kuuluuko valitsijaraatiin muita henkilöitä? Kuinka monta?

Vaihtuuko valitsijaraati vuosittain? Millä perusteella?

Kerro elokuvien valintaprosessista:

Kun alat katsomaan elokuvia, niin katsotko koko elokuvan? Miksi / miksi et?

Teetkö muistiinpanoja, kun katsot elokuvia? Minkälaisia?

Mitkä ovat suurimpia virheitä, joita lähettäjät tekevät hakemuksissa?

Vaikuttaako elokuvan aikaisemmat festivaalivalinnat elokuvan valintaan? Kuinka paljon?

Vaikuttaako se elokuvan valintaan, jos ohjaaja on ”iso nimi”? Kuinka paljon?

Vapaa sana elokuvien valintaprosessista

Kiitos osallistumisesta kyselyyn!

Jos mieleesi tulee jotain, niin ota rohkeasti yhteyttä:

Mikko Helmanen

Aleksanterinkatu 23 A 30

33100 Tampere

mikko.helmanen@gmail.com

+358407161979